

УДК 378-057.87:371.27:378.014.25

*Кухта Марія,
Чейнеш Іванна,
Русин Євген*

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розкриті окремі аспекти контролю навчальних досягнень як засобу забезпечення якості знань і практичної професійної підготовки студентів у контексті європейських підходів до вищої освіти. Особливості контролю розглядаються з точки зору уніфікації критеріїв якості освітніх послуг щодо готовності вищих навчальних закладів до забезпечення академічної мобільності й фахової конкурентоспроможності студентів на європейському освітньому просторі та ринку праці. Сформульовані рекомендації з удосконалення форм контролю в системі ЄКТС та подолання чинників, що стримують їх просування в педагогічному процесі.

Ключові слова: *контроль знань, якість вищої освіти, професійна конкурентоздатність, академічна мобільність, освітній простір.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інтеграційні процеси в сфері освіти, в тому числі й української, суттєво сприяють підвищенню якості, ефективності й доступності освітніх послуг та їх уніфікації в межах формування глобального освітнього простору. Завдяки уніфікації методологічних підходів до вищої освіти й професійної підготовки українські студенти отримали можливість виїжджати до закордонних університетів, з якими у вітчизняних вишів є відповідні угоди про співпрацю, та здобувати освіту за програмами подвійного диплома. Водночас варто наголосити, що найбільш не стандартизованою, на думку багатьох дослідників, виглядає система контролю та оцінювання якості знань студентів. Постає питання про більш широке дотримання вищими навчальними закладами європейських підходів до якості вищої освіти та їх упровадження в процес професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема контролю навчальних досягнень студентів – одна з найактуальніших у сучасній педагогічній теорії та практиці вищої школи, що засвідчують численні праці як українських, так і зарубіжних вчених (А.Алексюк, С.Архангельський, Ю.Бабанський, О.Безносюк, В.Безпалько, В.Бочарнікова, І.Булах, Л.Добровська, В.Ільїна, Е.Лузік, М.Махмутов, О.Мокрова, І.Романюк, Н.Тализіна). Їх наукові розвідки дозволяють констатувати: контроль у системі дидактичних засобів є системотворчим

засобом кваліфікованого педагогічного управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів і забезпечення якості освіти.

Зокрема С.Вітвицька зазначає, що категорія контролю має кілька значень. Наприклад, в дидактиці його тлумачать як нагляд, спостереження і перевірку успішності студентів [3].

Правильне структурування дидактичних засобів і форм контролю в системі педагогічної діагностики, вважає К. Інгекамп, є суттєвим чинником підвищення якості навчання, що дозволяє забезпечувати міцність знань усім, без винятку, студентам, своєчасно виявляти слабких і допомагати їм, підтримувати обдарованих, розвивати в них науковість, творчість та креативність [4].

О.Тарнопольський переконує в тому, що контроль і самоконтроль мають супроводжувати будь-яку навчальну діяльність [6].

Поліпшення якості контролю навчальної роботи студентів, об'єктивна оцінка їхніх знань – важливий засіб управління навчальним процесом, оскільки для педагогічно грамотного визначення мети подальшого навчання і перспективного прогнозування необхідно бачити реальну картину рівня засвоєння навчального матеріалу. З цією метою В. Ляудіс радить структурувати зміст навчальної дисципліни у вигляді практичних завдань, які за рівнем складності співвідносяться з видами пізнавальної діяльності студентів:

- асоціативної (незалежність від змісту й ситуації);
- простої формальної (зміст залежить від ситуації і представляється в точній формі);
- складної формальної (така ж, як проста формальна, але є залежність від ситуації у внутрішньому контексті знання);
- неформальної (залежність від змісту й ситуації, які чітко не виражені) [5, с.24].

Варто додати, що структуровані в такий спосіб знання легко контролюються й коригуються на різних етапах засвоєння й відтворення.

Отже, контроль знань студентів – один з невід'ємних компонентів процесу оволодіння знаннями і засобом підвищення якості освіти. Введення в практику вищої школи України європейської системи оцінювання знань ЄКТС свідчить про існуючий пошук нових підходів до організації контролю результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Мета статті – розкрити особливості контролю навчальних досягнень як засобу забезпечення якості знань і практичної професійної підготовки студентів у контексті європейських підходів до вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування єдиного світового освітнього простору і такого ж ринку праці відбувається через зближення підходів різних країн до організації освітнього процесу та уніфікації, стандартизації й сертифікації професійної підготовки.

Реалізації зазначених підходів сприяє Болонський процес, в документах якого підкреслюється:

– студенти Європи мають потребу і право на навчання для здобуття ступенів, що визнаються в Європі, а не тільки в країнах (регіоні), де їх здобуто;

– головною відповідальністю навчальних закладів та установ європейської вищої школи є гарантування того, що вони роблять усе можливе для надання однаково високого рівня кваліфікації своїм студентам [2, с. 77].

Загалом Болонською декларацією посилено акцент на систему контролю якості освіти і взято курс на зближення стандартів і процедур оцінки. Однією з вимог Болонської декларації є забезпечення якості освіти та методів оцінювання якості знань відповідно до вимог запровадження ЄКТС (європейської кредитно-трансферної системи контролю знань).

Важливо підкреслити, що в європейському контексті під поняттям «якість вищої освіти» слід розуміти не стільки констатацію рівня здобутих особою знань та вмінь, а більш конкретну особистісно-професійну комплексну характеристику, що «відображає діапазон і рівень освітніх послуг, які надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави. Якісна освіта повинна давати можливість кожному індивіду, залежно від його інтересів і можливостей, здобувати повноцінну безперервну освіту відповідного рівня в усіх її формах» [2, с.116].

Разом з тим, одним з основних завдань успішного запровадження академічної мобільності є належний рівень якості надання освітніх послуг вищими навчальними закладами студентам.

Однією з особливостей якісної освіти в сучасних умовах є академічна мобільність, що, за документами ЮНЕСКО, означає певний період навчання, викладання чи дослідження в країні, віддаленій від місця постійного проживання студента, обмежений у часі та передбачає повернення студента додому по завершенні процесу навчання. Академічна мобільність не передбачає міграцію з однієї країни в іншу [8].

В окремих дослідженнях академічна мобільність розглядається як інтегрована особистісна характеристика, що полягає в здатності долати мовні бар'єри й оперативно реагувати на зміну освітнього середовища й соціуму для досягнення власних цілей [1].

Порівняльний аналіз наведених визначень дозволяє констатувати: в першому випадку академічна мобільність означає процес, обмежений у часі, в другому – важливу особистісну якість студента, що прагне здобути якісну професійну підготовку. Професійну мобільність особистості характеризують такі компоненти: функціональні метапрофесійні якості (окрема професія), поліфункціональні метапрофесійні якості (охоплюють групу професій), екстрафункціональні метапрофесійні якості (забезпечують загальну спрямованість професійної діяльності) [7, с.185].

Професійна мобільність передбачає володіння фахівцем компетенціями, що уможливають гнучкість, швидку орієнтацію в професії, конкурентоздатність на ринку праці, готовність до підвищення

кваліфікації, перекваліфікації та самоосвіти. Чинниками, що актуалізують ці вимоги, є: інноваційні процеси в суспільстві; швидке старіння знань; залежність успішності в житті від рівня освіти і професії; динамічність і швидкозмінність вимог на ринку праці; поява нових професій і зникнення застарілих.

Наведені вище дефініції виводять нас на ще одну особливість якості професійної підготовки сучасних студентів, що виражається в рівні володіння іншомовною культурою і здатністю до міжкультурної комунікації, без яких, на думку дослідників, академічна мобільність територіально обмежується або й унеможливується.

Міжкультурна комунікація забезпечується відповідною компетентністю, яка дозволяє спілкуватися в міжкультурному контексті, адекватно себе поводити в ситуаціях зіткнення з представниками інших культур [9, с.264].

У свою чергу міжкультурна компетенція розглядається як частина іншомовної комунікативної компетентності та визначається відповідністю комунікативної та мовної поведінки в ситуаціях зіткнення з діями, позиціями та очікуваннями представників інших культур. Визначальними характеристиками міжкультурної компетенції називають здатність встановлювати й зберігати позитивні стосунки з представниками чужих культур, уміння ефективно спілкуватися з ними при найменшій втраті і викривленні інформації і, як результат, досягати бажаного рівня згоди та співпраці.

Щоб досягти такого стану, коли можливість вільного вибору, місця і часу навчання, а в майбутньому й сфери професійної діяльності, стане для студента об'єктивною реальністю, національним освітнім системам потрібно пройти складний шлях модернізації. Фахівці радять, насамперед, уніфікувати національні й міжнародні класифікатори професій, їх функціональні параметри, критерії оцінок освітньо-кваліфікаційного рівня, однозначність підходів до нормативної і варіативної складових змісту підготовки у кожному напрямі і спеціальності, тотожність навчальних планів за обсягами і характером практичної підготовки, адекватність в організації технологій її проведення, структурі засобів державної діагностики знань студентів на одних і тих самих освітніх ступенях, створення міжнародної нормативно-правової бази здійснення цього руху.

На сучасному етапі головне завдання вищого навчального закладу полягає в тому, щоб у порівняно короткий термін у студента були сформовані якості конкурентоздатної особистості й він міг успішно конкурувати на ринку праці.

Висновки. Таким чином, контроль навчальних досягнень студентів у контексті європейських підходів до вищої освіти характеризується комплексом особливостей, що забезпечують професійну конкурентоздатність на європейському ринку праці, академічну мобільність

студентів, опанування іншомовною культурою як готовністю до міжкультурного діалогу.

Правильно організований контроль дозволяє кваліфіковано керувати пізнавальною діяльністю студентів, визначати рівень засвоєння знань, здійснювати їх корекцію. При цьому слід дотримуватися таких вимог:

- недопущення розбіжностей між завданнями, що виносяться на контроль, та програмою дисципліни;
- забезпечення відкритості контролю через ознайомлення студентів на початку вивчення дисципліни з навчальною програмою, метою та очікуваними результатами навчання, формами діагностики і критеріями оцінювання;
- подолання елементів суб'єктивізму в оцінюванні знань;
- забезпечення належних умов вивчення програмного матеріалу і підготовки до контрольних заходів шляхом їх розмежування за змістом і у часі.

Необхідні такі структурні перетворення: модернізація системи контролю якості підготовки фахівців, використання європейських стандартів якості, участь у європейській системі гарантування якості у вищій освіті.

Список використаних джерел

1. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>
2. Болонський процес у фактах і документах / упор.: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін. К.: вид-во ТДПУ, 2006. 520 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посібн. для студ. магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
4. Ингекамп К. Педагогическая диагностика. М.: Педагогика, 1991. 240 с.
5. Ляудис В.А. Методика преподавания психологии: учебн. пособ., 3-е изд. испр., допол; М.: изд-во УРАО, 2000. 128 с.
6. Тарнопольський О.Б. Методика обучения иностранному языку на курсе технического вуза. К.: Вища школа, 1989. 160 с.
7. Сушенцева Л.Л. Теоретико-методологічні засади формування професійної мобільності: майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 12.00.01 Київ, 2012. 559 с.
8. World Conference on Higher Education 2009 (WCHE): the new dynamics of higher education and research for societal change and development: conference paper/UNESCO; ed. By S. Halimi. Paris, UNESCO Headquarters, 2009. P. 5.
9. Kim Y. Intercultural Communication Competence: A Systems-Theoretic View // Ting-Toomey S., Korzeny F. (eds.) Cross-cultural Interpersonal Communication. Newbury Park: Sage, 1991. P. 259 – 275.

Кухта Мария, Чейпеш Иванна, Русин Евгений
ОСОБЕННОСТИ КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ В
КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКИХ ПОДХОДОВ К ВЫСШЕМУ
ОБРАЗОВАНИЮ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ

В статье раскрыты отдельные аспекты контроля учебных достижений как средства обеспечения качества знаний и практической подготовки студентов в контексте европейских подходов к высшему образованию. Особенности контроля рассматриваются относительно унификации критериев качества образовательных услуг и готовности высших учебных заведений к обеспечению академической мобильности и профессиональной конкурентоспособности студентов в европейском образовательном пространстве и рынке труда. Сформулированы рекомендации по усовершенствованию форм контроля в системе ЕКТС и преодолению факторов, препятствующих их внедрению в педагогическом процессе.

Ключевые слова: *контроль знаний, качество высшего образования, профессиональная конкурентоспособность, академическая мобильность, образовательное пространство.*

Kukhta Maria, Chypesh Ivanna, Rusin Yevhen
PECULIARITIES OF STUDENTS' KNOWLEDGE CONTROL IN THE
CONTEXT OF EUROPEAN APPROACHES TO HIGHER EDUCATION
AND PROFESSIONAL PREPARATION

The article reveals some aspects of controlling academic achievements as a means of ensuring the quality of knowledge and practical training of students in the context of European approaches to higher education. The peculiarities of control are disclosed in terms of unification of the criteria for the quality of educational services regarding the readiness of higher education institutions to ensure academic mobility and professional competitiveness in the common European educational space and labor market. Recommendations for improving the forms of control in the ECTS system and overcoming the factors hindering their promotion in the pedagogical process are formulated.

Key words: *knowledge control, higher education quality, professional competitiveness, academic mobility, educational space.*